

Руденко М. М.,
кандидат юридичних наук,
доцент Київського університету інтелектуальної власності та права
Національного університету «Одеська юридична академія»
ORCID: 0009-0008-8983-9470

ПОНЯТТЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ МВС УКРАЇНИ

THE CONCEPT OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL RELATIONS TO SUPPORT THE ORGANIZATION AND ACTIVITIES OF THE MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS OF UKRAINE

В статті сформовано поняття адміністративно-правових відносин забезпечення організації та діяльності МВС України. Доведено, що це є об'єктивно існуючі в Українському суспільстві відносини щодо створення належних умов для ефективного функціонування органів внутрішніх справ, їх посадових щодо публічного забезпечення прав і свобод громадян та публічного правопорядку, вони врегульовані нормами адміністративного права, зовнішнім виразом якого є широка система законодавства, забезпечують регулюванням та охорону життєвих важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави від різних внутрішніх загроз правоохоронного характеру, в результаті чого здійснюється виникнення зміна та припинення цих відносин в процесі надання адміністративних, поліцейських, адміністративно-сервісних, цивільно-захисних послуг та здійснення виконавчої діяльності. З'ясовано, що вони врегульовані нормами адміністративного права, зовнішнім виразом якого є широка система законодавства, яке встановлюється адміністративно-правовий статус МВС України та його відокремлених підрозділів та забезпечують регулюванням та охорону життєвих важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави від різних внутрішніх загроз правоохоронного характеру. Доведено, що невід'ємним суб'єктом адміністративно-правових відносин є суб'єкт публічної адміністрації, який наділений законодавством владними повноваженнями. Усі суб'єкти адміністративно-правових відносин наділяються адміністративними правами та обов'язками. Акцентовано увагу, що поліцейські та інші посадові особи МВС України наділені вагомими адміністративними правами, які їм надаються з метою виконання адміністративних зобов'язань. В умовах відбиття повномасштабного вторгнення російських терористичних військ військовослужбовці Національної гвардії України, щодо російський терористів можуть застосовувати не тільки засоби примусу, однак й зброю знищення живої сили та військових об'єктів агресора у відповідності до норм Міжнародного гуманітарного права. З'ясовано що, за порушення норм адміністративного права до винних осіб, або в умовах прямо передбачених законодавчому можуть бути застосовані заходи адміністративного примусу.

Ключові слова: адміністративний примус, адміністративні обов'язки, адміністративні послуги, адміністративні права, адміністративно-правовий статус, виконавча діяльність, норми адміністративного права, повноваження, публічне адміністрування.

In the article, the concept of administrative and legal relations to support the organization and activities of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine was formed. It has been proven that these are objectively existing relationships in Ukrainian society regarding the creation of appropriate conditions for the effective functioning of internal affairs bodies, their officials regarding the public provision of the rights and freedoms of citizens and public law and order, they are regulated by the norms of administrative law, the external expression of which is a broad system of legislation, provide regulation and protection of the vital interests of a person and citizen, society and the state from various internal threats of a law enforcement nature, as a result of which the change and termination of these relations is carried out in the process of providing administrative, police, administrative service, civil defense services and the implementation of executive activity. It was found that they are regulated by the norms of administrative law, the external expression of which is a broad system of legislation, which establishes the administrative-legal status of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine and its separate units and provides regulation and protection of vital interests of man and citizen, society and the state from various internal threats of a law enforcement nature. It has been proven that an integral subject of administrative-legal relations is a subject of public administration, which is endowed by legislation with powerful powers. All subjects of administrative-legal relations are assigned administrative rights and duties. Attention is drawn to the fact that police officers and other officials of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine are endowed with significant

administrative rights, which are granted to them for the purpose of fulfilling administrative obligations. In the conditions of repelling a full-scale invasion of Russian terrorist troops, servicemen of the National Guard of Ukraine can use not only coercive means against Russian terrorists, but also weapons of destruction of manpower and military facilities of the aggressor in accordance with the norms of International Humanitarian Law. It has been clarified that, for violation of the norms of administrative law, administrative coercion measures may be applied to guilty persons, or in the conditions expressly provided for by law.

Key words: administrative and legal status, administrative coercion, administrative duties, administrative rights, administrative services, executive activity, norms of administrative law, powers, public administration.

Актуальність дослідження. В системі інститутів адміністративного права, по праву провідне місце належить адміністративно-правових відносинах. Саме в них найбільш повно проявляється зв'язок соціальних та правових норм. Практично природнього життя суспільства та формального його впорядкування державою. Завдяки ним найбільш слушно розкривається динаміка правового регулювання. Не є виключенням із цього правила проблема адміністративно-правового забезпечення без МВС України. Адже, забезпечення правопорядку здійснювалися і в первісних до державних суспільствах. З переходом до державно-правові дійсності це почала проявлятися більш яскраво та рельєфно.

В умовах сьогодення, адміністративно-правові відносини у сфері забезпечення діяльності МВС України переживають період свого активного наповнення новими чинниками. В першу чергу пов'язаними з відбиттям військовослужбовцями Національній гвардії України, Державної прикордонної служби України повномасштабного вторгнення в російсько-терористичних військ в Україну. Забезпечення громадської безпеки працівника національної поліції України в умовах воєнного стану. Саме розкриттю теоретичних засад та цих викликів буде присвячена аналізована стаття.

Огляд останніх досліджень і публікацій. До проблеми адміністративно-правових відносин щодо забезпечення організації та діяльності МВС України звертались вчені правники О. Бандурка, В. Басс, С. Берлач, В. Галунько, П. Діхтієвський, О. Дніпров, С. Домусчі, Р. Ієрінг, В. Колпаков, Я Кондратьєв, С. Константінов, М. М. Корнієнко, Д. Лазарєв, Є. Мойсєєв, В. Олефір, І. Підберезних, Ю. Римаренко, С. Стеценко, І Ткаченко, В. Шкарупа та ін. Проте, безпосередньо суспільні відносини сфери предмету нашої роботи вони не аналізували. Їх наукові пошуки були

зосереджені на більш загальних, спеціальних чи суміжних викликах.

Виклад основних положень. У широкому розумінні правові відносини – це суспільні відносини, врегульовані правом. Вони є наслідком дії права. Але правові відносини з'являються не лише тому, що діють правові норми, а тому, що певні суспільні відносини об'єктивно потребують правової регламентації, не можуть нормально розвиватися без неї. Отже, правові відносини – це форма соціальної взаємодії суб'єктів права, що виникає на підставі норм права, учасники якої мають суб'єктивні права і несуть юридичні обов'язки, забезпечені державою [1].

Адміністративно-правові відносини – це види та структура суспільних відносин урегульованих адміністративно-правовими нормами, які складаються у зв'язку із регулюванням і охороною життєвих важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави від різних загроз, одним із обов'язкових учасників яких є суб'єкт публічної адміністрації [2]. Їхніми характерними рисами адміністративно-правових відносин є: суспільні відносини, врегульовані адміністративно-правовими нормами; одна сторона або обидві сторони наділені правами та обов'язками у сфері державного управління; однією із сторін завжди є державний орган; мають субординаційний характер; виражають публічно-правовий інтерес; органи держави наділені державно-владними повноваженнями; можуть виникнути за ініціативи сторони, що має компетенцію; порушення стороною своїх обов'язків тягне за собою юридичну відповідальність, що здійснюється державними органами; можливість застосування державного примусу; особлива процедура вирішення спорів між сторонами [3].

Адміністративні правовідносини є різновидом правових відносин, їм притаманні загальні риси останніх, зокрема: вони є вольовими

суспільними відносинами, тобто право, що регулює їх, які впливають на свідомість і волю людей, спрямовує їх поведінку у відповідності з інтересами суспільства [4]. Наприклад, Дисциплінарний статут Національної поліції України спрямовує службову дисципліну поліцейського на вірність Присязі, мужньої і вправної служби народу України, повагу до прав, честі та гідності людини, надання допомоги та запобігання вчиненню правопорушень. Безумовне виконання наказів керівників, відданих в межах наданих їм повноважень та відповідно до закону. Утримання від висловлювань та дій, що порушують права людини або принижують честь і гідність людини; підтримувати рівень своєї підготовки (кваліфікації), необхідний для виконання службових повноважень. поважати честь і гідність інших поліцейських і працівників поліції, надання їм допомоги та стримувати їх від вчинення правопорушень; дотримуватися правил носіння однострою та знаків розрізнення; під час несення служби поліцейському заборонено перебувати у стані алкогольного, наркотичного та/або іншого сп'яніння [5]. Професор В. Колпаков, доводить, що системоутворюючим для предмета адміністративного права чинником є категорія «відносини адміністративних зобов'язань». Сутність цих відносин обумовлена змістом норм Конституції України щодо відповідальності держави перед людиною, визнання головним обов'язком держави утвердження і забезпечення прав і свобод людини, верховенства права, обмеження повноважень і дій публічної адміністрації Конституцією та законами України. З них випливає, що публічна адміністрація при утворенні приймає на себе зобов'язання щодо задоволення інтересів суспільства і громадян. Серед них є зобов'язання публічного характеру, виконання яких потребує використання публічно адміністрацією владних повноважень. В ході їх реалізації виникають відносини, які пропонується позначити як «відносини адміністративних зобов'язань». Саме вони – відносини щодо виконання адміністративних зобов'язань публічної адміністрації перед суспільством – є предметом адміністративно-правового регулювання, або предметом адміністративного права. Цією категорією – відносинами адміністративних зобов'язань – об'єднуються

чотири типа відносин, кожен з яких є складовою частиною предмета адміністративного права. Це відносини: а) публічного управління; відносини адміністративних послуг; відносини відповідальності публічної адміністрації за неправомірні дії або бездіяльність; відносини відповідальності за порушення встановленого порядку і правил (адміністративно-деліктні відносини) [6].

Адміністративні правовідносини є суспільними відносинами, врегульованими нормами права [7]. Без права, його норм не було б правовідносин. В аналізованій нами сфері це великий масив ієрархічно впорядкованого законодавства. Зокрема, це закони України Про Національну поліцію [8], Про Державну прикордонну службу України [9], Про Національну гвардію України [10].

Адміністративно-правові відносини, безпосередньо пов'язані з реалізацією суб'єктами публічного адміністрування своїх повноважень. Зміна концептуальних засад адміністративного права призводить до зміни сутності адміністративно-правових відносин, а також до певного їх розширення. Воно виникають у процесі провадження виконавчо-розпорядчої діяльності уповноваженими суб'єктами публічної адміністрації або під час надання адміністративних послуг приватним особам (фізичним та юридичним особам) [11].

Учасники правових відносин наділені суб'єктивними правами і несуть юридичні обов'язки. І перші, і другі виникають відповідно до вимог норм права, що визначають коло суб'єктивних прав і обов'язків [8]. Наприклад, Згідно з Законом України «Про поліцію», поліцейський зобов'язаний неухильно дотримуватися положень Конституції України, законів України та інших нормативно-правових актів, що регламентують діяльність поліції, та Присяги поліцейського. Професійно виконувати свої службові обов'язки відповідно до вимог нормативно-правових актів, посадових (функціональних) обов'язків, наказів керівництва, поважати і не порушувати прав і свобод людини, надавати невідкладну, зокрема домедичну і медичну, допомогу особам, які постраждали внаслідок правопорушень, нещасних випадків, а також особам, які опинилися в безпорадному стані або стані, небезпечному для їхньо-

го життя чи здоров'я; зберігати інформацію з обмеженим доступом, яка стала йому відома у зв'язку з виконанням службових обов'язків. При цьому, поліцейський має право застосовувати такі превентивні заходи: перевірку документів особи; опитування особи; поверхнева перевірка і огляд; зупинення транспортного засобу; вимогу залишити місце і обмеження доступу до визначеної території; обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю; проникнення до житла чи іншого володіння особи; перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ; застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису; перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб; поліцейське піклування [6].

Правові відносини – це спосіб конкретизації норм права, оскільки саме в ньому права та обов'язки завжди прив'язані до певної ситуації, конкретні і належать певним суб'єктам. Правовідносини – це такі суспільні відносини, реалізація яких забезпечується можливістю застосування адміністративного примусу [12]. Наприклад, солдат строкової служби Національної гвардії України збив три літаки [13] російських терористів, які наносили ракетно-бомбові удари по військовим і цивільним цілям в Україні.

Професор В. Галуцько доводить, що підґрунтям дослідження будь-яких адміністративно-правих відносин є об'єктивна характеристика галузі (сфери, сектору суспільного життя), через визначення об'єктивних підстав врегулювання їх нормами адміністративного права, побудови концепції, формування принципів діяльності публічної адміністрації. Змістом адміністративно-правових відносин є взаємозв'язок зафіксованих в адміністративному праві суб'єктивних публічних прав та юридичних обов'язків учасників адміністративно-правових відносин, коли кожному суб'єктивному праву, зафіксованому в адміністративно-правовій нормі права, відповідає певний юридичний обов'язок, і навпаки [14]. В інших наших наукових працях ми довели,

адміністративно-правове забезпечення діяльності МВС України є головним чинником що створює умови для ефективного функціонування органів внутрішніх справ, їх посадових (службових осіб) з метою виконання завдань що стоять перед ними (в чергу публічного забезпечення прав і свобод громадян та публічного правопорядку) що здійснюється в процесі виконання правотворчої, правозастосовної, адміністративно-сервісної, правоохоронної, внутрішньо-організаційної та соціально-фінансової роботи.

Висновки: Отже, адміністративно-правових відносин забезпечення організації та діяльності МВС України характеризуються наступними особливостями:

- це об'єктивно існуючи в Українському суспільстві відносини щодо створення належних умов для ефективного функціонування органів внутрішніх справ, їх посадових щодо публічного забезпечення прав і свобод громадян та публічного правопорядку;
- вони врегульовані нормами адміністративного права, зовнішнім виразом якого є широка система законодавства, яке встановлюється адміністративно-правовий статус МВС України та його відокремлених підрозділів;
- забезпечують регулюванням та охорону життєвих важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави від різних внутрішніх загроз правоохоронного характеру;
- невід'ємним суб'єктом адміністративно-правових відносин є суб'єкт публічної адміністрації, який наділений законодавством владними повноваженнями;
- усі суб'єкти адміністративно-правових відносин наділяються адміністративними правами та обов'язками;
- поліцейські та інші посадові особи МВС України наділені вагомими адміністративними правами, які їм надаються з метою виконання адміністративних зобов'язань;
- в умовах відбиття повномасштабного вторгнення російських терористичних військ військовослужбовці Національної гвардії України, щодо російських терористів можуть застосовувати не тільки засоби примусу, однак й зброю знищення живої сили та військових об'єктів агресора у відповідності до норм Міжнародного гуманітарного права;

– за порушення норм адміністративного права до винних осіб, або в умовах прямо передбачених законодавчому можуть бути застосовані заходи адміністративного примусу;

– адміністративно-правові відносини у сфері діяльності МВС виникають, змінюються та припиняються в процесі надання адміністративних, поліцейських, адміністративно-сервісних, цивільно-захисних послуг та здійснення виконавчої діяльності.

Отже, адміністративно-правових відносин забезпечення організації та діяльності МВС України – це об'єктивно існуючи в Українському суспільстві відносини щодо створення належних

умов для ефективного функціонування органів внутрішніх справ, їх посадових щодо публічного забезпечення прав і свобод громадян та публічного правопорядку, вони врегульовані нормами адміністративного права, зовнішнім виразом якого є широка система законодавства, забезпечують регулюванням та охорону життєвих важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави від різних внутрішніх загроз правоохоронного характеру, в результаті чого здійснюється виникнення зміна та припинення цих відносин в процесі надання адміністративних, поліцейських, адміністративно-сервісних, цивільно-захисних послуг та здійснення виконавчої діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Теорія держави і права: навчальний посібник / За заг. ред. В. Шкарупи Херсон: ХЮІ ХНУВС, 2007. 280 с.
2. Пономаренко Г. Адміністративно-правові відносини, які виникають в управлінні забезпеченням національної безпеки Службою безпеки України. Форум права. 2007. № 3. С. 195–201 <http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/FP/2007-3/07pgosbu.pdf>
3. Ткаченко І. Поняття, зміст та структура правовідносин у сфері соціального захисту громадян. Вісник АПСВТ, 2020, № 3. https://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Visnyk_3-4_2020-62-69.pdf
4. Адміністративні правовідносини. 2020. https://studies.in.ua/admin_pravo-seminar
5. Дисциплінарний статут Національної поліції України. Закон України від 15.03.2018 № 2337-VII. <https://ips.ligazakon.net/document/T182337?an=1>
6. Колпаков В. К. Адміністративно-правові відносини: альтернативний погляд. Том I. № 4. 2011. С. 210–213. file:///Users/valentyihalunko/Desktop/alex_i,%D0%A2%D0%9E%D0%9C+%D0%86+_39.pdf
7. Адміністративно-правові норми та відносини. Національна академія внутрішніх справ. 2021. https://arm.naiu.kiev.ua/books/adm_pravo_zch/nm/lec2.html
8. Про Національну поліцію. Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. Відомості Верховної Ради. 2015. № 40–41. Ст. 379.
9. Про Державну прикордонну службу України. Закон України від 3 квітня 2003 р. № 661-IV. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 27. Ст. 208.
10. Про Національну гвардію України. Закон України від 13 березня 2014 р. № 876-VII. Відомості Верховної Ради. 2014. № 17. Ст. 594.
11. Дніпров О. Адміністративно-правові відносини в умовах трансформації предмета адміністративного права. Адміністративне право і процес. 2021. № 3. <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/3/28.p>
12. Домусчі С. Сутність цивільних правовідносин. Актуальні проблеми держави і права. 2008. <http://www.arpr.in.ua/v41/11.pdf>
13. Строковик Нацгвардії за півтора місяці збив три ворожих літаки "Іглою". 2022. <https://interfax.com.ua/news/general/835837.html>
14. Галунько В. Адміністративно-правові відносини: алгоритм дослідження суспільних відносин. Наукові записки Кіровоградського державного університету імені Володимира Винниченка. Серія : Право. 2017. Вип. 1. С. 4–10.